

Тетяна Медвідь

**ЗНАЧУЩІСТЬ ДИСЦИПЛІНИ
«ІСТОРІЯ ХОРЕОГРАФІЧНОГО МИСТЕЦТВА»
В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ХОРЕОГРАФІВ**

В статті визначається теоретичне підґрунтя фахової підготовки майбутнього хореографа та значущість дисципліни «Історія хореографічного мистецтва» для підготовки кваліфікованих фахівців. Розкривається зміст програми з дисципліни та проводиться міждисциплінарний зв'язок. Визначається мета та основні завдання навчальної дисципліни. Наголошується на потенційних можливостях курсу щодо спрямування студентів на подальшу науково-дослідну діяльність, а також щодо розвитку творчого потенціалу майбутніх спеціалістів.

Ключові слова: історія хореографічного мистецтва, хореограф, компетентність, педагог-хореограф, навчальна дисципліна.

Сьогодні під словом «хореограф» треба розуміти не лише технічного, віртуозного виконавця і навіть не балетмейстера-постановника чи репетитора, а і мистецтвознавця, дослідника. Адже в своїй творчій діяльності хореограф постійно звертається до аналізу минулих та сучасних зразків хореографічного мистецтва, шукає певні методи роботи, враховуючи інтерес глядача та певні культурні цінності. Багатогранність хореографічного мистецтва (класичний танець, народно-сценічний, сучасний, бально-спортивний і т.д.), активний, безперервний його розвиток диктує необхідність систематизації, узагальнення теоретичних та методичних засад. Компетентність постає багатогранним критерієм результативності.

Теоретичним підґрунтям фахової підготовки майбутнього вчителя мистецьких дисциплін постає його мистецтвознавчий тезаурус, що формується в ході спеціалізованої загально-художньої освіти і містить у собі фундаментальні поняття історії та теорії художньої культури, термінологічний апарат і лексику мистецтвознавчих наук [1, с. 82].

З огляду на вищезазначене, комплексний характер професійної підготовки майбутнього учителя хореографа передбачає вивчення студентами цілого спектру спеціальних курсів, спрямованих на формування основних якостей педагога-хореографа. Основним серед профільних дисциплін є: «Історія хореографічного мистецтва».

На сьогодні навчальних посібників з дисципліни «Історія хореографічного мистецтва» виданих українською мовою, що повністю відповідають навчальному плану та робочій програмі для напряму підготовки

6.020202 Хореографія, нажаль, практично немає. Актуальними з даного курсу на сьогодні залишаються багаточисленні праці В. Красовської [7], Ю. Бахрушина [8], В. Пасютинської [10], Л. Блок [11], Є. Суріц [9], Ю. Слонімського [12], але всі вони видані російською мовою. Історія розвитку хореографічного мистецтва України представлена в дослідницьких працях мистецтвознавця Ю. Станішевського [6]. Розвиток сучасного хореографічного мистецтва досліджується в роботах О. Чепалова [13], Д. Бернадської [14], Д. Шарікова [15].

Мета статті: обґрунтувати значущість навчальної дисципліни «Історія хореографічного мистецтва в системі фахової підготовки хореографів, простежити міждисциплінарні зв'язки та визначити потенційний арсенал дисципліни для спрямування студентів на подальшу науково-дослідну діяльність.

Курс «Історія хореографічного мистецтва» є обов'язковим у циклі спеціальних дисциплін, забезпечує інтеграцію вивчення блоку спеціальних дисциплін і є теоретичним фундаментом освіти в області хореографічного мистецтва.

Мета курсу: оволодіння системою професійних знань з теорії та історії хореографічного мистецтва, вироблення у майбутніх фахівців уявлення про основні етапи еволюції хореографічного мистецтва та його найвищої форми – балету, ознайомлення з особливостями мистецтва різних країн та тенденціями його розвитку.

Необхідність введення дисципліни обумовлена вимогами сучасного суспільства до керівника художнього колективу. Дисципліна «Історія хореографічного мистецтва» є важливою складовою частиною процесу професійної підготовки студентів-хореографів.

На сьогодні показниками компетентності при оцінюванні досягнутого культурно-освітнього простору є: регулярний досвід опанування різноманітних джерел художньо-естетичної інформації, збереження, поширення культурних цінностей; причетність до середовища спілкування як джерела інформації про культурні цінності; здатність до визначення інтересів у різних галузях мистецтва [4]. Отже, майбутній фахівець даного профілю повинен володіти не тільки високою виконавською майстерністю, а й глибокими знаннями в галузі вітчизняної та зарубіжної художньої культури, знати теорію, історію і сучасний стан хореографічного мистецтва. Крім того, освоєння даного курсу активізує пізнавальну діяльність студентів, розвиває творчі здібності майбутніх фахівців у сфері культури [2, с. 2].

Вивчення історії хореографічного тісно пов'язане з дисциплінами «Класичний танець», «Народносценічний танець», «Музика в хореографії», «Робота з дитячим хореографічним колективом» і спирається на базові знання, отримані студентами з історії, літератури, філософії, світової художньої культури, географії, анатомії, що забезпечує

інтегративний характер курсу.

Зміст курсу організований на основі двох методологічних підходах: регіонально-хронологічного та культурологічно-контекстного, які пронизують усі теми вивчення дисципліни і передбачає усвідомлення студентами невід'ємності хореографічного мистецтва від культури загалом.

Робочі програми з «Історії хореографічного мистецтва» профільних навчальних закладів включають такі розділи, як «Історія хореографічного мистецтва в системі світової культури», «Історія західноєвропейського балетного мистецтва до ХХ ст.», «Історія Російського балетного мистецтва», «Діяльність видатних педагогів, балетмейстерів, танцівників», «Хореографічне мистецтво сучасності», «Історія українського балетного театру». Безумовно, назви розділів та зміст програми можуть варіюватися залежно від спрямування навчального закладу та спеціалізації, яку він надає випускникам.

На мою думку, за умов належної кількості годин, в рамках програми курсу доцільно було б приділити увагу історії хореографічного мистецтва регіону, до якого належить навчальний заклад. Тут можна дослідити творчу діяльність дитячих та професійних зразкових та народних хореографічних колективів, педагогічну діяльність видатних хореографів, керівників цих колективів, а також історію створення самих навчальних закладів, в яких навчаються майбутні хореографи. Це сприятиме не тільки поглибленню програмного матеріалу, а також й патріотичному вихованню студентів.

Програмний розділ «Хореографічне мистецтво сучасності», в якому розглядаються сучасні тенденції хореографічного мистецтва, новітні досягнення в класичному та сучасному балеті, розглядаються проблемні питання проведення сучасних хореографічних конкурсів, фестивалів, гастролей, досліджується творча діяльність молодих талановитих балетмейстерів та педагогів, дозволяє студентам краще розуміти сучасні постановки, орієнтуватися в сучасному світі хореографічного мистецтва, шукати для себе нові теми, форми та методи постановочної діяльності.

В ході вивчення дисципліни студенти знайомляться з багаточисленними описами балетних вистав минулого та сучасності, проводять їх порівняльний аналіз, що дозволяє їм побачити динаміку балетного мистецтва, обрати правильний вектор для своєї майбутньої професійної діяльності. Вивчаючи критичні статті, чи анотації до балетів студенти усвідомлюють необхідність художнього оформлення хореографічної постановки, як одного з обов'язкових і потужних засобів художньої виразності. Використовуючи величезну кількість описів роботи над постановкою хореографічних творів студенти розуміють значення декорацій, світлового оформлення, костюмів героїв у відтворенні необхідної атмосфери на сцені. Ці знання студенти можуть використовувати на практиці на дисциплінах «Композиція і постановка танцю»,

«Мистецтво балетмейстера».

Дисципліна «Історія хореографічного мистецтва» також є теоретичною основою для обґрунтування обраного студентом екзаменаційного творчого номеру, в якому студент пише історичну довідку про стиль, жанр, літературну основу хореографічного твору, розписує лібрето, архітектоніку, аналізує музичний супровід, додає графічно-мовний запис танцю. Це спонукає студента до серйозного наукового підходу до творчого процесу та дозволяє уникнути багатьох помилок, серед яких є еkleктика, недотримання стилю, невідповідність музичного супроводу і т.д. [3, с. 2].

Одним з важливих компонентів дисципліни «Історія хореографічного мистецтва» є матеріал, що описує педагогічну систему багатьох педагогів-хореографів, таких як К. Блазіс, Х. Йогансон, Е. Чекетті, М. Легат, А. Ваганова, К. Вазем, П. Гердт, П. Гусеєв, О. Єрмолаєв, Л. Іванов і багатьох інших. В своїй професійній діяльності майбутні педагоги-хореографи можуть спиратися на методичний та педагогічний досвід цих майстрів, обираючи для себе власну педагогічну модель. Ці знання стануть в нагоді при вивченні курсу «Класичний танець», «Народносценічний танець», «Сучасний танець», «Методика викладання хореографії», «Методика роботи з дитячим хореографічним колективом».

Важливою формою організації навчання у вищій школі є самостійна робота студентів, яка передбачає поглиблене вивчення теоретичного та практичного матеріалу, вдосконалення професійних умінь та навичок, сформованих під час аудиторних занять [5, с. 17]. Виконання завдань для самостійної роботи може здійснюватися з допомогою і без допомоги викладача (але без його безпосередньої участі), мати репродуктивний і творчий характер. Організація самостійної роботи студента має носити творчий і пошуковий характер, спрямовуватися на постійну самоосвіту та самовдосконалення.

До самостійної роботи з дисципліни «Історія хореографічного мистецтва» слід віднести, дослідницьку роботу, написання курсових робіт, рефератів, доповідей. Виконання таких робіт розширює науковий світогляд студента, формує його переконання, навички інформаційного пошуку, сприяє розвитку самостійного мислення, тренує пам'ять, здатність до аналізу та узагальнення. Викладачі повинні направляти студента в певне русло, так, щоб його доповіді та реферати стали фундаментом для написання його курсової роботи, що потім може стати повноцінним ґрунтовним дипломним проектом, адже дуже часто дипломні проекти хореографів мають мистецтвознавчий характер і спираються на фундаментальні знання, отримані під час вивчення курсу «Історія хореографічного мистецтва».

У профільних навчальних закладах III–IV рівнів акредитації створена та інтенсивно розвивається система підготовки педагогів-хореографів що вимагає оновлення програм із профільних дисциплін, зокрема, з історії

хореографічного мистецтва. Дисципліна «Історія хореографічного мистецтва» з його специфікою та процесом становлення його основних видів, форм та жанрів, формує навички та вміння аналітичного сприйняття творів хореографічного мистецтва, а також розвиває творчий потенціал майбутніх спеціалістів через пізнання естетики творчості, постановочних методів видатних майстрів балету.

Метою опанування курсу історії хореографічного мистецтва визначається виховання такої особистості, яка:

- володіє високим рівнем знань у сфері мистецтва хореографії, в тому числі і основи балету – різновиду музичного театру, а також у сфері театру як складової єдиної системи мистецтв;
- виявляє розвинену здатність емоційно сприймати, аналізувати та інтерпретувати, критично оцінювати, взаємопов'язану з формуванням творчих виконавських навичок;
- виявляє високий рівень загальної естетичної культури; здатність і потребу у мистецькій самоосвіті, самовихованні й саморозвитку;
- досяг високого рівня сформованості ціннісної позиції щодо мистецтва театру, балетного театру і хореографії та культури загалом;
- є компетентною в сфері хореографічного мистецтва та мистецькій діяльності, що виявляється у сфері життєтворчості поза навчального процесу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Пархоменко О. М. Теоретичні аспекти формування балетмейстерських умінь майбутніх педагогів-хореографів / О. Пархоменко // Хореографічна та театральна культура України: педагогічні та мистецькі виміри : збірник матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. [упор. А. М. Підлипська], м. Київ, 18–19 квітня 2013 р. – К. : КНУКіМ, 2013. – Ч. I. – 331 с.
2. Учебно-методический комплекс. Дисциплина: Теория и история хореографического искусства. Цикл: СД.Ф.04.01. Специальность: 071301.65 «Народное художественное творчество», Квалификация выпускника – «Художественный руководитель хореографического коллектива, преподаватель» Составитель: Соболев В. А. доцент, профессор кафедры спортивного и эстрадного танцев. – Тюмень – 2010.
3. Медвідь Т. А. Актуальність наукового підходу до хореографічного мистецтва / Т. Медвідь // Хореографічна та театральна культура України: педагогічні та мистецькі виміри : збірник матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф., м. Київ, 18–19 квітня 2013 р. / [упор. А. М. Підлипська]. – К. : КНУКіМ, 2013. – Ч. I. – 331 с.
4. Шаталова Т. Н. Гендерная компетенция педагога-хореографа [Електронний ресурс] / Т. Н. Шаталова // Электронный научно-

- образовательный журнал ВГПУ «Грани познания». – 2010. – № 2(7). – Режим доступу : www.grani.vspu.ru
5. Цветкова Л. Ю. Методика викладання класичного танцю : підручник / Л. Ю. Цветкова. – К. : Альтерпрес, 2005. – 324 с. : іл..
 6. Станішевський Ю. Балетний театр України: 225 років історії / Ю. Станішевський. – К. : Музична Україна, 2003. – 212 с.
 7. Красовская В. М. Западноевропейский балетный театр. Очерки истории. Эпоха Новерра / В. М. Красовская. – 2-е изд. – Санкт-Петербург : Лань, 2008. – 320 с.
 8. Бахрушин Ю. А. История русского балета / Ю. А. Бахрушин. – 4-е изд. – Санкт-Петербург : Лань, 2009. – 336 с.
 9. Суриц Е. Я. Балет московского Большого театра во второй половине XIX века / Е. Суриц. – М. : Музиздат, 2012. – 328 с.
 10. Пасютинская В. Волшебный мир танца : книга для учащихся / В. Пасютинская. – Москва : Просвещение, 1985. – 222 с.
 11. Блок Л. Д. Классический танец: История и современность / Л. Д. Блок ; вступ. слово В. Гаевского ; рецензент Пётр Гусев ; ред. коллегия: В. М. Красовская, Е. А. Суриц. – М. : Искусство, 1987. – 556 с.
 12. Слонимский Ю. Чудесное было рядом с нами : Заметки о петроградском балете 20-х годов / Ю. Слонимский. – Л. : Советский композитор, 1984. – 264 с., ил.
 13. Чепалов О. І. Хореографічний театр Західної Європи ХХ ст. : монографія / О. І. Чепалов ; Харк. держ. акад. культури. – Х. : ХДАК, 2007. – 344 с.
 14. Бернадська Д. П. Феномен синтезу мистецтв в сучасній українській сценічній хореографії : дис. ... кандидата мистецтвознавства : 17.00.01 / Бернадська Дарія Петрівна. – К., 2005. – 177 с.
 15. Шариков Д. І. Теорія, історія та практика сучасної хореографії : монографія / Шариков Д. І. – К. : КиМУ, 2010. – 208 с.